

DATE DOWNLOADED: Thu Oct 27 07:37:01 2022

SOURCE: Content Downloaded from [HeinOnline](#)

Citations:

Bluebook 21st ed.

Vesna Coric, *Analyses of Some New Methods of Combating Terrorism Applied by the US Government after September 11, 2006* Strani PRAVNI ZIVOT 379 (2006).

ALWD 7th ed.

Vesna Coric, *Analyses of Some New Methods of Combating Terrorism Applied by the US Government after September 11, 2006* Strani Pravni Zivot 379 (2006).

APA 7th ed.

Coric, V. (2006). *Analyses of Some New Methods of Combating Terrorism Applied by the US Government after September 11*. Strani Pravni Zivot (Foreign Legal Life), 2006, 379-402.

Chicago 17th ed.

Vesna Coric, "Analyses of Some New Methods of Combating Terrorism Applied by the US Government after September 11," Strani Pravni Zivot (Foreign Legal Life) 2006 (2006): 379-402

McGill Guide 9th ed.

Vesna Coric, "Analyses of Some New Methods of Combating Terrorism Applied by the US Government after September 11" [2006] 2006 Strani Pravni Zivot 379.

AGLC 4th ed.

Vesna Coric, "Analyses of Some New Methods of Combating Terrorism Applied by the US Government after September 11" [2006] 2006 Strani Pravni Zivot (Foreign Legal Life) 379.

MLA 8th ed.

Coric, Vesna. "Analyses of Some New Methods of Combating Terrorism Applied by the US Government after September 11." Strani Pravni Zivot (Foreign Legal Life), 2006, 2006, p. 379-402. HeinOnline.

OSCOLA 4th ed.

Vesna Coric, "Analyses of Some New Methods of Combating Terrorism Applied by the US Government after September 11" (2006) 2006 Strani Pravni Zivot 379

-- Your use of this HeinOnline PDF indicates your acceptance of HeinOnline's Terms and Conditions of the license agreement available at

<https://heinonline.org/HOL/License>

-- The search text of this PDF is generated from uncorrected OCR text.

-- To obtain permission to use this article beyond the scope of your license, please use:

[Copyright Information](#)

OSVRT NA NEKE NOVE METODE SUZBIJANJA TERORIZMA U SAD NAKON 11. SEPTEMBRA

SAD su nakon 11. septembra u kontekstu „rata protiv terorizma“, pribegle inteziviranoj upotrebi, kako prinudnih, tako i nenasilnih antiterorističkih mera. Autor se u ovom članku posebno bavi analizom vojnih komisija koje se po prvi put u američkoj istoriji osnivaju za suđenje potencijalnim teroristima, tačnije „neprijateljskim borcima“. Usled poistovećivanja pojma ratnih zločinaca i terorista predsedničkim Ukazom iz novembra 2001. godine, došlo je do militarizacije američke antiterorističke politike, koja se prvenstveno ogleda u uzurpiranju nadležnosti američkih sudova redovne nadležnosti, kao i u ugrožavanju principa krute podele vlasti. Autor opisuje nadležnost i postupak vojnih komisija, analizirajući između ostalog i do koje je mere funkcionisanje vojnih komisija dovelo do povrede standarda međunarodnog, kao i američkog ustavnog prava. Autor dalje analizira sudsku praksu Vrhovnog suda SAD u kontekstu rata protiv „terorizma“ prikazujući postepeno samoodricanje nosioca sudske vlasti od viševekovne uloge čuvara ustavnosti za koju su se samostalno izborili u slučaju Marbury protiv Medisóna (Marbury v Madison).

1. UVODNE NAPOMENE

Nakon 11. septembra je nastupila opšta legalizacija masovnih kršenja ljudskih prava u ime borbe protiv terorizma. Države zahvaćene antiterorističkom groznicom su prenaplašeno reagovala na pretnju terorizmu, stvarajući spiralu kršenja ljudskih prava i sloboda, kako potencijalnih terorista, tako i ostalih članova društva.¹

Nakon 11. septembra, u većem delu sveta, pre svega u Evropi, je došlo samo do intezivirane upotrebe već postojećih antiterorističkih mera, a ne i do njihovih suštinskih inovacija. Tako je do povećanog pribegavanja administrativnom zatvaranju, bez pokretanja krivičnog postupka protiv pritvorenika, došlo u onim zemljama koje su se i inače tradicionalno oslanjale na takve metode u borbi protiv unutrašnjeg terorizma. Singapur je, na primer, nastavio da koristi postojeći Zakon o unutrašnjoj bezbednosti, dok je u Velikoj Britaniji, u decembru 2001.

* Mr Vesna Ćorić, istraživač saradnik u Institutu za uporedno pravo.

1 Autor Donohue u svom radu ističe da su antiterorističke mere, preduzete od strane vlasti SAD, tradicionalno pogađale nacionalne manjine, posebno u oblasti imigracionog sistema. Detaljnije o tome: Sabine von Schorlemer, Human Rights: Substantive and Institutional Implications of the War Against Terrorism, *European Journal of International Law*, 2003, Vol. 14, No. 2, 265-282, p. 276.

godine, usvojen Zakon o antiterorizmu, krivičnim delima i bezbednosti.² Druge države, poput Indije i Kine, su proširile definiciju krivičnih dela koja su u vezi sa terorizmom i osnovale su ili izmenile posebne bezbedonosne sudove.³

S druge strane, doživljavajući sebe pre svega kroz svoju vojnu moć, SAD su pristupile pre svega militarističkom odgovoru na terorizam. Pored pojave novih, hibridnih metoda antiterorističke politike, koji uključuju militarističke komponente, nakon 11. septembra su zadržane i metodi koji se tradicionalno oslanjaju na mere krivičnog i imigracionog prava.⁴

Naime, Federalni biro za istrage (Federal Bureau of Investigation) je pritvorio više od 1200 lica⁵, bilo po osnovu Zakona o svedocima od izuzetnog značaja za tok krivičnog postupka,⁶ bilo po osnovu tužbi zbog povrede odredbi imigracionog prava,⁷ ili prosto na osnovu optužbe za pojedina krivična dela utvrđena saveznim zakonodavstvom. Povodom ovih pritvaranja su vođeni različiti sudski sporovi pred redovnim sudovima u SAD, u kojima su se zastupnici pritvorenih lica, između ostalog, pozivali i na međunarodne propise.⁸ Pored oslanjanja na već postojeće institute američkog prava, usvojen je i restriktivan, antiteroristički zakon nazvan „Patriotski zakon”.⁹ Zakon je izazvao dosta konverzi, pre svega zbog značajnog

2 Zakon o antiterorizmu, krivičnim delima i bezbednosti je izuzetno restriktivan u pogledu ljudskih sloboda. Npr., izvršnim organima nije potreban nikakav sudski nalog za snimanje svih elektronskih komunikacija, kao i internet pretraživanja osumnjičenih lica ili organizacija. Videti: Anti-terrorism, Crime, and Security Act, 2001, dostupan na www.hmso.gov.uk/acts/acts2001/20010024.htm.

3 Joan Fitzpatrick, *Speaking Law to Power: The War Against Terrorism and Human Rights*, European Journal of International Law, 2003, Vol. 14, No. 2, 241-264, p. 244.

4 Schulhofer zaključuje da je u Velikoj Britaniji i Izraelu daleko izraženija uloga sudske vlasti u kontrolisanju postupaka, kako izvršne vlasti, tako i vojnih vlasti u vreme ratnog stanja. Naime, on smatra da je Vrhovni sud u SAD preuzeo krajnje restriktivnu ulogu u ograničavanju vojnih i izvršnih vlasti u slučaju Hamdi, Padilla i Rasul. Detaljnije o tome: S.J. Schulhofer, *Checks and Balances in Wartime: American, Israeli and British experiences*, 102 Michigan Law Review. 2005. p. 196.

5 Videti: Liptak: „After September 11, a Legal Battle On the Limits of Civil Liberty”, NY Times, 4. Aug. 2002, p.1.

6 Videti: Zakon o svedocima od izuzetnog značaja za ishod postupka, u originalu *The Material Witnesses Statute*, 18 U.S.C. § 3144 (2000). Zakon od izuzetnog značaja za tok krivičnog postupka je prvi put usvojen 1984. godine. Njime se omogućava javnom tužiocu da zahteva od sudije izdavanje naloga za pritvaranje lica, čije svedočenje može biti od izuzetnog značaja za tok postupka, ukoliko postoji veovatnoća da svedok može pobeći. Prema podacima, do novembra 2002. godine najmanje 44 lica su bili uhapšena i držana u pritvoru mesecima, po osnovu prethodno pomenutog zakona. Protiv njih, pritom, nije bila podignuta optužnica, niti su bila izvedena pred veliku porotu. Detaljnije o tome u: Sean D. Murphy, *International Law, the United States, and Non-Military „War” against Terrorism*, European Journal of International Law, 2003, Volume 14., No. 2, 347-364, p. 357.

7 Prema podacima Ministarstva pravde iz novembra 2001. godine, 548 lica je držano u pritvoru Službe za imigraciju i sticanje državljanstva. Detaljnije u: Sean D. Murphy, *Ibid.*, p. 357.

8 *Ibid.*

9 USA Patriot Act, Pub. L. No. 107-56, 115 Stat. 272 (2001). Radi se zapravo o akronimu koji je nastao od *Uniting and Strengthening America by Providing Appropriate Tools Required to Intercept and Obstruct Terrorism*. Videti detaljnije u: Alpheus Thomas Mason, Donald Grier Stephenson, Jr, *American Constitutional Law, Introductory Essays and Selected Cases*, Fourteenth Edition, Pearson/ Prentice Hall, 2005. p. 680.

zadiranja u ustavna prava i slobode, naročito u pravo na privatnost. Zakonom se ograničavaju ili ukidaju mnogobrojne odredbe postojećih zakona, poput odredbi Zakona o prismotri stranih lica (Foreign Intelligence Surveillance Act), Zakona o antiterorizmu i primeni smrtne kazne (Antiterrorism and Effective Death Penalty Act) iz 1996. godine, kao i Zakona o kontroli kriminala (Crime Control Act) iz 1968. godine. Cilj je omogućavanje povećane upotrebe prislušnih uređaja, kao i ostvarivanja višeg stepena saradnje u pogledu razmene informacija između obaveštajnih i organa krivičnog pravosuđa.¹⁰ Između ostalog, državni tužilac je dobio specijalno ovlašćenje da izdaje „hitne naloge”, pomoću kojih je moguće prisluškivanje i prikupljanje informacija o pojedincu, bez ikakve kontrole suda kao i bez ikakve potrebe za utvrđivanjem osnovane sumnje. Državno tužilaštvo se, dalje, ovlašćuje da zahteva bilo koji podatak o bilo kom licu, bez ikakve potrebe za dodatnim obrazloženjem, u slučaju postojanja tzv. „pisma o nacionalnoj bezbednosti.”¹¹

2. MEĐUNARODNI ODGOVORI NA TERORIZAM

Prema podeli, koju je ustanovio Antonio Cassese (Antonio Cassese), kao moguću međunarodni odgovori na terorizam javljaju se aktivnosti zasnovane na mirnim sredstvima i aktivnosti zasnovane na sredstvima prinude. Pod mirnim načinima Cassese podrazumeva međunarodne konvencije protiv terorizma i mehanizme Ujedinjenih nacija, pre svega sankcije protiv država koje na bilo koji način podržavaju terorizam.¹² Detaljnija podela mirnih načina nije, međutim, izvedena dosledno, i pre može predstavljati skup mera koje imaju čvrsto utemeljenje u međunarodnom pravu, nego iscrpnu listu mera koje stoje na raspolaganju subjektima međunarodnog prava.¹³

Ekonomске sankcije, unilateralne ili multilateralne, svakako predstavljaju značajno sredstvo u borbi protiv terorizma. Nakon 11. septembra je došlo do uvođenja ekonomskih sankcija, kako protiv država umešanih u izvršavanje ili finansiranje terorističkih akata, tako i protiv terorista i terorističkih organizacija.¹⁴

S obzirom da su multilateralne sankcije nakon 11. septembra uvedene od strane Ujedinjenih nacija¹⁵ i da, imajući u vidu da međunarodno pravo načelno

10 *Ibid.* p. 681.

11 Mario Reljanović, *Evroatlanski odnosi i borba protiv terorizma*, Strani pravni život, 1-2/ 2005, str. 355.

12 Antonio Cassese, *International Law*, drugo izdanje, Oxford University Press, 2005, pp. 463-481.

13 Mario Reljanović, *Međunarodna saradnja u suzbijanju terorizma*, Magistarski rad Pravnog fakulteta Univerziteta Union u Beogradu, 2007. godina, str. 52.

14 Osnovna novena, uvedena rezolucijama Saveta bezbednosti 1267 (1999.), 1333 (2000.), 1390 (2002.) i 1445 (2003.), sastoji se u tome da se njima po prvi put predviđaju mere koje ne pogađaju države, već pojedince ili grupe, koji se terete za terorizam, konkretno talibane, Osamu bin Ladenu i druge članove Al Kaide. Detaljnije o tome u: Antonio Cassese, *op.cit.*, str. 469.

15 SAD su izvršile veliki uticaj na donošenje Rezolucija Saveta bezbednosti (SC Res. 1373 (2001.) i 1390 (2002.)), kojima se od članica Ujedinjenih nacija zahteva inkriminisanje finansiranja terorista i uspostavljanje odgovarajućeg režima, u cilju otkrivanja i zamrzavanja izvora finansiranja terorističkih aktivnosti. Detaljnije o tome: Sean D. Murphy, *op.cit.*, p. 353.

ne ograničava slobodu državama da nameću različite forme unilateralnih ekonomskih sankcija drugim državama, ovaj rad se neće baviti analizom usklađenosti ekonomskih sankcija sa propisima međunarodnog prava, niti detaljnom analizom domaće regulativa SAD u toj oblasti.

SAD u borbi protiv terorizma redovno pribegavaju uvođenju ekonomskih sankcija, kako državama, tako i grupama koje učestvuju u izvršavanju ili finansiranju terorizama. U okviru američkog pravnog sistema, brojni zakoni regulišu zamrzavanje sredstava na računima stranih država, zabranu finansijskih transakcija sa određenim državama, uvođenje trgovinskog embarga, kao i druge vidove ekonomskih restrikcija.¹⁶ U SAD se takođe primenjuju dva programa, kojima se sprovode ekonomske sankcije prema pojedincima. Naime, na osnovu Zakona o antiterorizmu i o primenjivanju smrtne kazne,¹⁷ ministar inostranih poslova je ovlašćen da proglasi pojedinu organizaciju za „stranu terorističku organizaciju” i da, sledstveno tome, primeni odgovarajuće ekonomske sankcije. Drugi program je uveden Ukazom predsednika br. 13, 224, od 23. septembra 2001. godine. Ukazom se proširuje nadležnost Ministarstva finansija na zamrzavanje, kako sredstava finansijskih organizacija, tako i sredstava fizičkih lica koja su američki državljani, ukoliko su obeležena kao teroristi ili ukoliko su na drugi način povezana sa licima koja su označena teroristima. Na osnovu podataka Ministarstva finansija do septembra 2002. godine, 34 miliona dolara je bilo blokirano u SAD i 78 miliona dolara u drugim zemljama.¹⁸

Mnogi međunarodni sporazumi, koji regulišu međudržavne, ekonomske odnose, dopuštaju državama preduzimanje mera neophodnih za zaštitu sopstvenih, osnovnih bezbedonosnih interesa, čak i ukoliko to ima za posledicu kršenje odredbi sporazuma.¹⁹

Značajno sredstvo u suzbijanju terorizma takođe predstavljaju brojne međunarodne konvencije, kojima se uspostavlja međunarodna saradnja u domenu suzbijanja terorizma. Tako su SAD potpisale i ratifikovale brojne antiterorističke konvencije, kao što su Konvencija o suzbijanju nezakonite otmice vazduhoplova

16 Videti npr.: Zakon o trgovini s neprijateljem iz 2000. (Trading with the Enemy Act, 50 U.S.C. App. §§ 1-6, 7-39, 41-44 (2000)), Zakon o antiterorizmu i smrtnoj kazni iz 1996. godine (Antiterrorism and Effective Death Penalty Act – AEDPA, Pub. L. 104-132, 110 Stat. 1214, 1247-1258 (1996)).

Zakon o ekonomskim prerogativima u toku vanrednog stanja iz 2000. (International Emergency Economic Power Act – IEEPA, 50 U.S.C. § 1701-1706 (2000)), Zakon o međunarodnoj bezbednosti i razvoju međunarodne saradnje iz 2000. godine (International Security and Development Cooperation Act, 22 U.S.C. § 2349aa-8 & 9 (2000)).

17 Videti: Antiterrorism and Effective Death Penalty Act, *op.cit.*

18 Videti: UN Doc. S/2002/1050, para.36 (20. sept. 2002).

19 Npr. član 21 Opšteg sporazuma o trgovini i tarifama, od 30. oktobar 1947. god: „Ništa u ovom Sporazumu ne bi trebalo da bude protumačeno na način... koji bi odvratio bilo koju stranu ugovornicu da ...u vreme ratnog ili vanrednog stanja... preduzme prema drugoj državi akciju koju smatra neophodnom za zaštitu osnovnih bezbednosnih interesa.” Detaljnije o tome vidi: General Agreement on Tariffs and Trade, 30 Oct. 1947, T.I.A.S. 1700, 55 U.N.T.S. 194.

iz 1970. godine, Konvencija o suzbijanju krivičnih dela protiv bezbednosti civilnog vazduhoplovstva iz 1971., Konvencija protiv uzimanja talaca iz 1979. i Konvencija UN o sprečavanju i kažnjavanju krivičnih dela protiv međunarodno zaštićenih lica iz 1973. Nakon 11. septembra SAD su ratifikovale Konvenciju UN o suzbijanju terorističkih bombaških napada iz 1997. godine, kao i Međunarodnu konvenciju o suzbijanju finansiranja terorizma 2002. godine,²⁰ SAD su, zajedno sa državama iz regiona, pristupile Inter-američkoj konvenciji protiv terorizma.

Pored prethodno pomenutih multilateranih sporazuma, kojima se uređuju posebni teroristički akti za međudržavnu saradnju u pogledu krivičnog gonjenja, od izuzetnog su značaja sporazumi o ekstradiciji i o uzajamnoj pravnoj pomoći. SAD su od sedamdesetih godina prošlog veka počele da zaključuju sporazume o uzajamnoj saradnji u fazama istrage i gonjenja počinitelja krivičnih dela, uključujući i navodne počiniocce terorističkih akata. Sporazumi o pravnoj pomoći su značajno sredstvo kojim se prevazilaze prepreke, koje nameće tajnost bankarskog i poslovnog prava. Na osnovu ovih sporazuma, do kraja novembra 2001. godine, 50 zemalja je privelo oko 360 osumnjičenih lica, zbog njihove navodne povezanosti sa Al Kaidom.²¹

3. UPLITANJE VOJNIH VLASTI U NADLEŽNOSTI PRAVOSUDNIH ORGANA U SAD

Međudržavna krivičnopravna saradnja kao i domaća regulativa u domenu krivičnog gonjenja predstavljaju jedan od osnovnih mehanizama u borbi protiv terorizma.²² Iako oblike saradnje u krivičnopravnom gonjenju Kaseze (Cassese) ne razrađuje detaljnije u svojoj podeli mimo bilateralnih i multilateralnih sporazuma o mirnim načinima suzbijanja terorizma, priroda sistema krivičnopravnog gonjenja i suđenja počinitelja terorističkih akata u velikoj meri opredeljuje karakter antiterorističke politike pojedine zemlje i istinski stepen njene „miroljubivosti“²³

Naime, iako Cassese kao prinudnu meru suzbijanja terorizma pominje jedino oružanu akciju protiv država koje pomažu teroriste,²⁴ „permanentni rat protiv

20 Videti: International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism, GA Res. 109, 9. decembar 1999. Treaty Doc. No. 106-49 (2000).

21 Vidi: Woodward, „50 Countries Detain 360 Suspects at CIA's Behest“, Washington Post, 22. Nov. 2001, p. A1.

22 Tradicionalno, centralna karakteristika američke antiterorističke politike se svodila na istraživanje, hapšenje i gonjenje navodnih terorista pred američkim sudovima. Videti: Sean D. Murphy, *op.cit.*, p. 354.

23 Joan Fitzpatrick, *op.cit.* p. 244.

24 Vojna strategije kao nasilan metod reagovanja na terorizam nije nova pojava. Ona je već korišćena u prošlosti od strane država poput SAD i Izraela u cilju suzbijanja terorizma (npr. Napad SAD na Libiju 1985, na Irak 1993, na Sudan i Avganistan 1998. U borbi protiv Palestinaca, Izraelci su do te mere pribegavali vojnim strategijama, da se javno suđenje palestinskom lideru Marwan Barghoutiju pred redovnim krivičnim (civilnim) sudom izazvalo opšte čuđenje. Detaljnije o tome vidi: Morris, „Trying to Intifada“, Financial Times, 7. sept. 2002. dostupno u elektronskoj biblioteci Lexis Nexis.

terorizma” pored otvorene vojne intervencije dovodi i do vojnih uplitanja u procese krivičnopravnog pritvaranja, gonjenja i suđenja.

Vojno uplitanje u krivičnopravna gonjenja i suđenja u vezi sa transnacionalnim kriminalom ne predstavlja novinu, već je bilo i ranije upražnjavano prilikom istraga kako kod otkrivanja krivičnih dela krijumčarenja droge i krijumčarenja ljudi, tako i prilikom sprovođenja antiterorističkih mera.²⁵

Dakle, oružana intervencija protiv Avganistana kao i vojna uplitanja u nadležnosti organa gonjenja i pravosudnih organa do kojih je došlo nakon 11. septembra ne mogu se smatrati potpuno novim metodama u borbi protiv terorizma na međunarodnom nivou.

Ono što zapravo predstavlja potpuni novitet u suzbijanju terorizma jeste koncept večnog „rata protiv terorizma” koji se opire kako postojećim granicama ustavnog tako i međunarodnog poretka. Da bi opstao „rat protiv terorizma” teži uspostavljanju pravnih vakuma, kreiranju izvesnih pravnih koncepata posredstvom kojih se nastoji ozakoniti permanentna uzurpacija nadležnosti civilnih organa od strane vojnih vlasti, kao i konstantno nepoštovanje pravila garantovanih instrumentima ratnog prava i ljudskih prava.

U ovom radu će posebno biti obrađene pojedine metode kojima se Sjedinjene Američke Države nakon 11. septembra služe u cilju ostvarivanja utopijski postavljenog cilja koji se svodi na potpunu eliminaciju terorizma. Pored pokušaja kreiranja „crne rupe”²⁶ odnosno pravnih vakuuma van teritorije SAD koji će omogućiti ignorisanje međunarodnog prava, nastupile su izvesne promene i na samoj teritoriji SAD koje su između ostalog vidljive u deformisanju viševakovnog „check and balances” principa postupanjima, kako organa izvršne, tako i zakonodavne vlasti.

Takođe će se kroz analizu jurisprudencije Vrhovnog suda SAD biti prikazana blaga reakcija sudija Vrhovnog suda na počinjene povrede ustavnog i međunarodnog prava koja, čini se, poprima formu latentnog saučešništva. Izgleda da se sudije Vrhovnog suda propuštanjem da reaguju na počinjene povrede ustavnog i međunarodnog prava prećutno odriču funkcije čuvara ustavnosti za koju su pre tačno dva veka njihovi prethodnici – sudije Vrhovnog suda sami izborili.²⁷

25 Joan Fitzpatrick, *Speaking Law to Power: op.cit.*, p. 244.

26 U presudi Alelacionog suda Engleske se vojna baza u Gvanatanamu naziva „crnom rupom”. Videti: *R (on the application of Ferroz Abbasi and another) v. Secretary of State for Foreign and Commonwealth Affairs* (2002) EWCA Civ 15898 at para. 32. U paragrafu 64 se izražava zabrinutost zbog načina na koji je tužilac pritvoren u zalivu Gvantanamo ističući „da se time očigledno narušavaju fundamentalni principi koji su tekovina kako američkog i engleskog tako i međunarodnog prava.” Takođe je konstantovano da se gospodin Abbasi trenutno nalazi u arbitrenom pritvoru u „sa pravnog stanovišta posmatrano u crnoj rupi”.

27 Videti *Marbury v. Madison*, 5 U.S. (1Cranch) 137, 2 L.Ed. 60 (1803), *op.cit.* (u) *Alpheus Thomas Mason and Stephanson, op.cit.*, str. 60.

4. OSNIVANJE „ZATVORA VAN DOMAŠAJA ZAKONA”²⁸

Početak devedesetih godina dvadesetog veka, američka vojna baza u zalivu Gvantanamo na Kubi je „modernizovana” proširivanjem svoje namene, postavši i logor za strana lica koja traže utočište u SAD.²⁹ U periodu između 1991. i 1996. godine, preko 36 000 Haićana i više od 20 000 Kubanaca, su bili držani u različitom trajanju u zalivu Gvantanamo, prema pravilima američke imigracione politike o administrativnom pritvaranju, zabranama pozivanja pred sudove i repatrijaciji. Nakon toga, sa izuzetkom kratkotrajnih operacija 1996. i 1997., došlo je do smanjivanja broja predmeta u zalivu Gvantanamo.³⁰

U novembru 2001. godine su prvi zatvorenici iz Avganistana prebačeni u vojnu bazu Gvantanamo na Kubi, gde su potom držani u pritvoru kao „nezakoniti borci”.³¹

Verovalo se, zapravo, da će, zatvaranjem tih lica van teritorije SAD, moći da se legalnim putem izbegne primena američkog prava, pozivanjem na presedan *Johnson v. Eisentrager* iz 1950., pre svega posredstvom uskraćivanja pritvorenicima ustavom garantovanog prava na habeas corpus.³² Naime, 2003. godine su pritvorenici iz Gvantanamo zahtevali od Vrhovnog suda da se izjasni u poslednjem stepenu o pitanju nadležnosti američkog redovnog pravosuđa, u pogledu odlučivanja o dostupnosti prava predviđenih američkim ustavom pritvorenicima u Gvantanamu.³³ Povodom njihovih zahteva, Vrhovni sud je morao da iznova pristupi ispitivanju primenljivosti slučaja *Johnson v. Eisentrager* iz 1950.,³⁴ na njihov status.

28 Citat tužioca u sporu Rasul protiv Buša. Videti: Rasul v. Bush, 215 F. Supp. 2d 55 (D.D.C. 2002) (No. 02-0299).

29 Zaliv Gvantanamo zahvata teritoriju od 45 kvadratne milje na teritoriji Kube. Na osnovu ugovora o trajnom zakupu, zaključenom 1903. godine između Kube i Sjedinjenih Američkih Država, SAD stiču pravo da koriste ovu oblast za mornaričke operacije i proizvodnju uglja. Ugovorom se između ostalog predviđa da „bi SAD trebalo da vrše potpunu nadležnost i kontrolu nad prostorom zaliva Gvantanamo”, dok Kuba zadržava nad tim prostorom krajnji suverenitet. U skladu sa dogovorenim, zaliv Gvantanamo je delovao kao američka pomorska baza, u kojoj su bili strogo zabranjeni kako plovidba obalnim morem, tako i pristup samom kopnu, bez američkog odobrenja. Zapovednik baze ju je svojevremeno opisao kao tipični američki gradić, u kojem funkcioniše obrazovni sistem, kao i električni, vodovodni i saobraćajni. Prema podacima iz 2003. godine, populacija Gvantanamo je već iznosila 6000 stanovnika. Primetna je takođe i sve veća zastupljenost američkih franšiza, poput McDonald, Pizza Hut, KFC itd., koji doprinose stvaranju privida tipične američke varošice. Videti detaljnije u: Fleur Johns, *Guantanamo Bay and the Annihilation of the Exception*, the European Journal of International Law Vol. 16. no 4. 2005. p. 615.

30 Ibid. p. 619.

31 Ibid.

Prema izveštaju Međunarodnog komiteta Crvenog krsta, u prostorijama zatvora u Gvantanamu je boravilo oko 550 lica dana 5. novembra 2004. godine

32 Radi se zapravo o pokušaju lišavanja prava pritvorenika da pred američkim redovnim sudom osporavaju pravni osnov pritvora u kojem se nalaze. Videti: Sean D. Murphy, op.cit., p. 355.

33 Rasul v. Bush. *Op.cit.*

34 Radi se o nemačkim državljanima a koje su američke snage pritvorile u Kini, nakon kapitulacije Japana 1945. godine. Oni su potom bili osuđeni zbog povreda ratnog prava od strane američkih vojnih komisija. U presudi Vrhovnog suda je zauzet stav da zatvorenici ne uživaju pravo na

Naime da bi se stekli uslovi predviđeni *Eisentragerom*, bilo je potrebno sadejstvo sledećih činilaca: navodni teroristi su morali biti proglašeni „neprijateljskim borcima” i potom izvedeni pred vojne komisije u uslovima proglašenog ratnog stanja.

Radi pronalaženja opravdanja za uvođenje mera neograničenog vojnog pritvora u Gvantanamu, kao i suđenja pred posebno ustanovljenim vojnim komisijama, izvršna vlast se pored pravnog shvatanja *Eisentragera*, takođe pozivala i na stanovišta izražena u *Quirin-u*³⁵ i *Yamashita-i*³⁶.

Protivnici osnivanja vojnih komisija su se s druge strane pozivali na sledeće presedane. U tom kontekstu su značajni, takođe, i presedani *Ex parte Milligan* (1866), *Duncan v. Kahanamoku* i *Reid v. Covert*, kojima se na negativan način i restriktivno određuje nadležnost vojnih komisija.

1. Neprijateljski borci

1) *Neprijateljski borci kao institut američkog prava*

Predstavnici Bele kuće su, po usvajanju vojnog ukaza o ustanovljavanju vojnih komisija, isticali da je „ustavnost i zakonitost upotrebe takvih vojnih komisija konstantno potvrđivana od strane Vrhovnog suda.” Međutim, analizom jurisprudencije, Vrhovnog suda može se zaključiti da je sud, načelno u prošlosti, bio prilično restriktivan u odobravanju nadležnosti za suđenje vojnim komisijama. Naime, Vrhovni sud nije nikada pre potvrdio nadležnost vojnih komisija za suđenje teroristima. Upravo zbog toga je postojala naglašena potreba za oslanjanjem na ranije ustanovljenu terminologiju Vrhovnog suda.

Termini „nezakoniti borci”, „nezakoniti ratnici” i „neprijateljski borci” se po prvi put u SAD pominju u presudi Vrhovnog suda SAD u slučaju *ex parte Quirin iz 1942*³⁷. U slučaju *Yamashita*³⁸, Vrhovni sud upotrebljava termin „neprijateljski borci”.

habeas corpus, koje je garantovano američkim ustavom, s obzirom da se radi o stranim neprijateljima, koji se ne nalaze na teritoriji SAD. Videti detaljnije: David Stoelting, *Military Commissions and Terrorism*, *Denv.J.Int'l L. & Pol'y* Vol.31:3 dostupan na http://www.law.du.edu/ilj/online_issues_folder/stoelting.pdf.

35 *Ex parte Quirin*, 317 U.S. 1, 63 S.Ct.2 97 1.Ed. 3 (1942).

36 Fleur Johns, *op.cit.* p.635.

37 U presedanu *ex parte Quirin*, Vrhovni sud je potvrdio da zakonitost suđenja vojnih komisija nemačkim saboterima, uhvaćenim na teritoriji SAD. U svakom slučaju tu se ne radi o teroristima, već o licima koja su bili agenti neprijateljske države u vreme objavljenog rata sa SAD. Oni su na teritoriji SAD nosili nemačku vojnu uniformu, „primali uputstva od nemačkog vojnog štaba” i bili plaćeni od strane nemačkih vlasti. U presudi se navode i drugi, poznati primeri iz građanskog rata, kao i iz Meksičkog rata, u kojem su vojne komisije sudile neprijateljskim borcima, koji su, istina i ovaj put, delovali kao pripadnici ili zastupnici neprijateljske vojske. Videti: *Ex parte Quirin*, 317 U.S. 1, 7-8 (1942).

38 *Yamashita* je bio komandni general japanske carske vojske, koji se predao Vojsci SAD-a. General Mac Arthur je naredio formiranje vojne komisije za suđenje japanskom komandantu. Vrhovni sud je proglasio *Yamashita-u* „neprijateljskim borcem” i zauzeo stanovište da je rad vojne komisije bio preduzet prema pravilima ratnog prava. Videti: *In re Yamashita*, 327U.S. 1, 4 (1946).

Međutim, i pored toga što se presude *ex parte Quirin*, kao i *Yamashita* često navode u prilog dokazivanja nadležnosti vojnih komisija za suđenje teroristima, u njima se ne može pronaći osnov za šire tumačenje pojma neprijateljskih ili nezakonitih boraca, koje bi uključivalo i strane teroriste, koji nisu pripadnici vojnih formacija. Naime, u oba slučaja se radi o licima koja postupaju kao agenti neprijateljske države, odnosno pripadnici vojnih jedinica neprijateljske države u uslovi- ma objavljenog rata sa Sjedinjenim Američkim Državama.

Iako je dolazilo do simultane upotrebe termina nezakonit i neprijateljski bo- rac (npr. u slučaju *Quirin*), ova podela je dobila na težini prilikom nedavne ob- ustave rada vojnih komisija. Naime, one su odbile da rešavaju brojne slučajeve, i najverovatnije će do daljnjeg obustaviti svu svoju aktivnost, zbog činjenice da je Tribunal za ispitivanje statusa zarobljenika izvršio neodgovarajuću kategorizaciju statusa boraca.

Predsednik je u početku krajnje arbitrarno odlučivao o tome ko uživa status neprijateljskih boraca.³⁹ Do osnivanja posebnog tribunala je došlo nakon donoše- nja odluke od strane⁴⁰ Inter-američke komisije za ljudska prava, povodom petii- cije američkih boraca za ljudska prava, kao i nakon donošenja odluke Vrhovnog suda u slučaju *Hamdi*. Odlukom Inter-američke komisije se zahteva da se „predu- zmu hitne mere neophodne za određenje pravnog statusa zarobljenih u Gvanta- namu od strane nadležnog tribunala”.⁴¹

Pojam „nezakonitih boraca” se takođe spominje u izrealskom Zakonu o pri- tvaranju nezakonitih boraca, kao i u presudi izraelskog suda u slučaju *Barghouti*, iz 2002. godine.⁴²

Uprkos činjenici da pojam nezakonitih boraca nije osobenost isključivo ame- ričkog prava, trebalo bi imati u vidu da se radi o institutu unutrašnjeg, domaćeg prava, koji još uvek nema utemeljenje u međunarodnom pravu.⁴³

2) Međunarodnopravni aspekt zaštite nezakonitih boraca

Opšte je mišljenje da u međunarodnom humanitranom pravu ne postoji osno- va za prihvatanje *tertium genusa*, u okviru već postojeće podele na kategoriju

39 Videti: White House Fact Sheet: Status of Detainees at Guantanamo (7. feb.2002.), dostupno na [//www.whitehouse.gov/news/releases/2002/02/](http://www.whitehouse.gov/news/releases/2002/02/).

40 Videti: Deputy Secretary for Defense, Memorandum: Order Establishing Combatant Status Review Tribunal, 7. July 2004, dostupno na: <http://www.globalsecurity.org/security/library/po- licy/dod/>.

41 Inter-American Commission on Human Rights, Decision on Request of Precautionary Meas- ures (Deetainees at Guantanamo Bay, Cuba) 41 IML 532 (2002).

42 Sud navodi u presudi: „pod kategoriju nezakonitih boraca potpadaju članovi terorističkih or- ganizacija, kao i pripadnici neprijateljskih snaga, koji su neposredno učestvovali u izvođenju terorističkih ili drugih neprijateljskih akakta, protiv države Izrael, kao i izrealskih državljana. Nezakoniti borci, ukoliko su uhvaćeni, ne uživaju status ratnih zarobljenika.” Detaljnije o tome Cassese, *op.cit.* p.289.

43 Cassese, *op.cit.* p.250.

boraca i kategoriju civila.⁴⁴ Naime, uvođenje treće kategorije lica, koja ne bi potpadala pod zaštitu ženevskih konvencija i protokola, dovelo bi do stvaranja potpuno obespravljene kategorije lica. Zapravo, „nezakoniti borci” bi bili u potpunosti lišeni kako prava koja uživaju civili, tako i zaštite koju uživaju borci, propisane Ženevskim konvencijama i protokolima. Takvim postupanjem bi praktično došlo do kršenja odredbi međunarodnog humanitarnog prava.

Prema pravilima međunarodnog običajnog prava, kategorija takozvanih „nezakonitih”, odnosno „neprijateljskih” boraca trebalo bi da uživa minimalnu zaštitu predviđenu međunarodnim humanitarnim pravom. Međutim, osim povremenih, deklarativnih obećanja, američke državne vlasti nisu ispoštovale ni minimalne standarde u pogledu obezbeđenja zaštite „nezakonitim borcima”.⁴⁵

Osnovni problem američke antiterorističke politike se ne ogleda u praksi proglašavanja pritvorenih lica „nezakonitim borcima”, već u činjenici da takozvanim „nezakonitim borcima” nije pružena zaštita koju bi oni inače trebalo da uživaju, na osnovu odredbi kako međunarodnog ratnog prava, tako i odredbi osnovnih ljudskih prava.

Naime, iako se u Ženevskim konvencijama ne koristi izričito termin „nezakoniti borci”, međunarodno ratno pravo predviđa zaštitu za tu kategoriju lica. Svaako zarobljeno lice će uživati zaštitu dodeljenu Trećom ženevskom konvencijom ratnim zarobljenicima, dok kompetentni sud ne odluči o njihovom statusu.⁴⁶ Odredbe Treće ženevske konvencije ne predviđaju šta se smatra kompetentnim tribunalom, već se to prepušta domaćoj vojnoj regulativi.⁴⁷ U svakom slučaju, predsednik SAD se ne može smatrati kompetentnim tribunalom, u smislu člana 5 Treće ženevske konvencije za utvrđivanje statusa „nezakonitih boraca”, s obzirom da „predsednik ne može biti tribunal”.⁴⁸

S obzirom da pitanje utvrđivanja statusa ratnih zarobljenika predstavlja pre svega faktičko, a ne pravno pitanje, nije neophodno da o tome odlučuje sudsko telo, već se to može prepustiti administrativnom, odnosno kvazi sudskom telu. Takva tela se najčešće formiraju u blizini zone vojnih operacija, gde je dato lice bilo uhvaćeno i držano.⁴⁹

Ukoliko nadležan ili kompetentan tribunal utvrdi da zarobljeno lice ne ispunjava uslove za sticanje statusa ratnog zarobljenika, drugim rečima da se radi o

44 *Ibid.*

45 O provizornosti američke antiterorističke politike dovoljno govori sledeći primer: povodom mnogobrojnih protivljenja međunarodnih i državnih institucija, poput Međunarodnog komiteta Crvenog krsta, zbog toga što se zarobljena lica ne smatraju ratnim zarobljenicima, predstavnici Bušove administracije su dali sledeći odgovor: „Zarobljenim licima će biti dodeljena većina prava koja su obuhvaćena Trećom ženevskom konvencijom.”

46 Član pet treće Ženevske konvencije. Videti: David Stoelting, *op.cit.* p.432.

47 Terry Gill and Elies Van Sliedregt: Guantanamo Bay: a Reflection on the Legal Status and Rights of „Unlawful Enemy Combatants”. Vol. 13. 2005. p. 40.

48 Mišljenje sudije Robertsona u sporu „Hamdan v. Rumsfeld” Videti: Terry Gill and Elies Van Sliedregt, *op.ct.* p.50.

49 Npr. 1991. godine, u toku Zalivskog rata, 1000 takvih tribunala je bilo organizovano. Videti detaljnije: Terry Gill and Elies Van Sliedre, *op. cit.* str. 33.

„nezakonitom borcu”, on će automatski biti zaštićen prema članu 75. Prvog dopunskog protokola uz ženevske konvencije, ukoliko ne ispunjava uslove za sticanje povlašćenog statusa po nekom drugom osnovu.

Naime, članom 4 stavom 4 i 5, kao i članom 33, Treće ženevske konvencije je predviđeno da se pojedinim kategorijama lica, i pored toga što se ne smatraju ratnim zarobljenicima, može dodeliti status koji uživaju ratni zarobljenici. To se pre svega odnosi na civile koji vrše određene funkcije, u pratnji vojnih snaga, zatim oficire i članove posada neprijateljskih, zaplenjenih trgovačkih brodova, kao i medicinsko, sanitetsko i versko osoblje.

Takođe, ne postoji ni jedna odredba u Trećoj ženevskoj konvenciji koja bi onemogućavala da se status ratnih zarobljenika proširi i na druge kategorije lica, koja nisu posebno pomenuta, ukoliko bi na taj način tim licima bila obezbeđena bolja zaštita.

Civilna lica koja se nalaze na teritoriji države koja učestvuje u oružanom sukobu ili na okupiranoj teritoriji će uživati status zaštićenog lica, ukoliko su zarobljeni ili se nalaze na teritoriji koju kontrolišu neprijateljske snage.⁵⁰ Većina pripadnika Al Kaide, koji su zarobljeni u Avganistanu i koji se nalaze u Gvantanamo, ne bi bila zaštićena po ovom osnovu, zbog toga što se kao uslov zahteva i državljanstvo zemlje sa kojom, u konkretnom slučaju, SAD ne održava normalne diplomatske odnose. Naime, članovi Al Kaide su najčešće državljani Pakistana, Egipta, Jordana, Maroka, Velike Britanije, Australije, Francuske i drugih zemalja koje održavaju normalne diplomatske odnose sa SAD, te bi bili uskraćeni zaštite predviđene članom 5. Četvrte ženevske konvencije. Oni bi potpali pod režim predviđen članom 3 i članom 75 Prvog protokola uz Ženevske konvencije.

I pored činjenice da SAD nisu potpisnica Prvog dopunskog protokola uz Ženevske konvencije, smatra se da odredbe ovog protokola predstavljaju minimalne standarde zaštite zarobljenih lica, koje su u međuvremenu stekle snagu međunarodnog običajnog prava. Članom 75 se pružaju brojne garancije u pogledu humanog postupanja prema zatvorenima i poštovanju njihovih osnovnih prava, uključujući između ostalog i pravo na pravično suđenje od strane „nezavisnog i redovno ustanovljenog suda, koji poštuje opšte priznate principe redovnog sudskog postupka”.⁵¹

Neprijateljskim, odnosno nezakonitim borcima takođe ne bi trebalo uskraćivati ljudska prava koja su navedena u članu 4, stav 2 Međunarodne konvencije o građanskim i političkim pravima. Naime, radi se o pravima od kojih se ne može odstupiti ni u slučaju ratnog ili vanrednog stanja (poput zabrana arbitarnog lišenja života, zabrana torture, kao i surovog, nehumanog i degradirajućeg

50 Član 4 i 5 Četvrte ženevske konvencije Videti: Terry Gill and Elies Van Sliedre, *op. cit.* str. 38.

51 Uključujući, između ostalog, i pravo optuženog da bez odlaganja bude obavešten o razlozima svog pritvora, pružanje optuženom svih mogućih prava i sredstava odbrane, pre i u toku suđenja, kao i pretpostavka nevinosti. Detaljnije o tome videti: član 75., naročito stav 4 Prvog dopunskog protokola uz Ženevske konvencije.

postupanja itd.). Ovaj korpus prava je takođe garantovan i članom 75, stavovima 2 i 4 Prvog dopunskog protokola uz ženevske konvencije.

Dovoljan je jednostavan uvid u tekst Prvog dopunskog protokola uz Ženevske konvencije da bi se zaključilo do koje mere su SAD ignorisale propisane standarde u pogledu zaštite zarobljenika, kako do trenutka osnivanja Tribunala za utvrđivanje statusa boraca, tako i po njihovom osnivanju.

2. „Prećutna” objava rata

Naime, iako je bilo jednostavno proglasiti pritvorenike „neprijateljskim borcima” na koje je shodno tome primenjiv presedan *Eisenrager*, kao sporno se i dalje pojavljivalo pitanje mogućeg pozivanje na taj presedan obzirom da Kongres SAD nije formalno proglasio rat nakon 11. septembra. Naime, mišljenja su podeljena, pošto pojedni analitičari smatraju da Zajednička rezolucija kojim se predsednik ovlašćuje da koristi svu neophodnu i odgovarajuću silu u borbi protiv terorizma može da se funkcionalno izjednači sa formalnom deklaracijom rata u skladu sa članom 1. Ustava SAD.

1) Metode „prećutnog” odstupanja od međunarodnopravnih obaveza

Pored prećutne objave rata, SAD su nakon 11. septembra počele da pribegavaju i drugim „prećutnim” tehnikama. Tako na primer, prilikom odstupanja od pojedinih odredbi Konvencije Ujedinjenih nacija o građanskim i političkim pravima SAD nisu poštovala metodu izričito predviđenu članom 4. Konvencije Ujedinjenih nacija o građanskim i političkim pravima. Naime, uprkos činjenici da je SAD obavezna da kao članica Konvencije o preduzetim merama preko Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija obavesti ostale države članice, ona je očigledno pristupila jedino „prećutoj derogaciji”.

Nasuprot SAD, Velika Britanija je formalno odstupila od slobode arbitrnog zatvaranja garantovane članom 9. Međunarodne konvencije o građanskim i političkim pravima. Naime ona je usvojila antiteroristički zakon kojim se dopušta držanje britanskih nedržavljana u neprekidnom pritvoru bez podizanja optužnice, ukoliko ne mogu da budu deportovani.

3. Osnivanje vojnih komisija

Vojnim ukazom iz novembra 2001; se po prvi put u američkoj istoriji uvode vojne komisije za suđenje potencijalnim teroristima. Naime, služeći se ratnom retorikom u Ukazu se poistovećuju ratni zločini i teroristički akti.⁵² Na osnovu

52 Borba protiv terorizma se naziva „ratnim stanjem”, a teroristički akti se proglašavaju „povredama humanitarnog prava”. Videti: Military Order of Nov. 13, 2001, 66 Fed. Reg. 57833.

dokumenata Vrhovnog suda i Ministra pravde SAD se može zaključiti da se pre 11. septembra nadležnost vojnih komisija prostirala isključivo na pripadnike organizovanih vojnih jedinica, koji istupaju kao agenti određene države ili vlade, a ne i na strana civilna lica za koje postoji sumnja da su umešani u dela međunarodnog terorizma a koji pri tom nisu ni na koji način povezani sa organima strane države.

Vojni ukaz iz novembra 2001. godine je imao pre svega veliki simbolički i ideološki značaj. Vojnim ukazom se, pre svega, formalno militarizuje američka antiteroristička politika kroz izjednačavanje ratnih zločina i terorizma.

Obzirom da je tek nakon 20 meseci od proglašenja počelo s donošenjem propisa u vezi sa funkcionisanjem vojnih komisija, može se zaključiti da je usvajanje ukaza bilo motivisano prvenstveno ideološkim a ne praktičnim razlozima.

Nasuprot tome, američku istoriju karakteriše formiranje vojnih komisija ubrzo po proglašavanju predsedničkih ukaza kojima su se uspostavljaju. Tako je na primer, u toku dva meseca po donošenju ukaza predsednika Ruzvalta iz 1942. došlo do zatvaranja nemačkih sabotera, okončanja njihovih suđenja kako pred vojnim komisijama, tako i po žalbi pred Vrhovnim sudom SAD-a, i konačno do njihovog pogubljenja.

Dodeljivanje vojnim komisijama široko postavljenih prerogativa da sude bilo kom civilu, ne-američkom državljaninu, koji nije ni na koji način povezan sa određenom vladom ili organizovanom vojnom jedinicom⁵³, dovelo je do uzurpacije onih nadležnosti koje su tradicionalno pripadale redovnoj sudskoj vlasti u SAD.⁵⁴ Pitanje pravnog osnova za formiranje vojnih komisija za suđenje teroristima kao i problem legalnosti njihovog delovanja izaziva znatna osporavanja kako na nacionalnom⁵⁵ tako i na međunarodnom nivou.

53 „svakom licu koje je bilo ili je član al Kaide” kao i „licima koji su bili uključeni u zaveru ili su pružali pomoć u izvršavanju dela međunarodnog terorizma ili u njihovoj pripremi” s namerom nanošenja štete Sjedinjenim Američkim Državama, njenim građanima, nacionalnoj bezbednosti, spoljnoj politici ili domaćoj privredi”. Nadležnost vojnih komisija obuhvata takođe i pojedince koji su namerno pružili zaštitu nekom od prethodno pomnutih kategorija lica.” Videti: Military Order of. Nov, 13, 2001, 66 Fed. Reg. 57833 (Nov. 16, 2001).

54 Pre 11. septembra 2001. godine stranim teroristima se sudilo pred sveznim sudovima SAD-a primenjujući ekstrateritorijalni princip (npr. United States v. Bin Laden, 92 F. Supp. 2d 189, United States v. Rahman, iz 1999 I United States v. Salameh) Videti: David Stoelting, *op.cit.* p. 440.

55 Pre donošenja Zakona o vojnim komisijama bilo je sporno pitanje pravnog osnova za donošenje Vojnog ukaza Predsednika iz novembra 2001. Naime, obzirom da su vojne komisije nisu sudovi opšte nadležnosti one mogu suditi jedino kada su na to ovlašćeni saveznim zakonom ili međunarodnim sporazumom. Izvori međunarodnog ratnog prava kao i Jednoobrazna pravila vojne pravde ne predviđaju nadležnost vojnih komisija za suđenje potencijalnim teroristima. Uprkos tome, pravni osnov za donošenje Vojnog ukaza iz novembra 2001., se pokušavao izvesti bilo iz sadržine ovlašćenja predsednika da vrši funkciju vrhovnog komandanta, bilo iz Zajedničke rezolucije kojom se odobrava upotreba vojne sile iz 2001. Ostaje sporno da li se osnivanje vojnih komisija može podvesti pod izvršavanje ovlašćenja na upotrebu vojne sile. Videti: David Stoelting, *op.cit.* p. 436.

SAD su u prošlosti, niz godina oštro kritikovale praksu ustanovljavanja vojnih komisija za suđenje teoristima u drugim zemljama. Po osnivanju sopstvenih komisija za tu svrhu, vlasti SAD su svoje primedbe preinačile ističući da su sve vreme kritikovale isključivo način funkcionisanja i karakter primenjivanih postupaka, ne dovodeći pri tom u pitanju opravdanost njihovog formiranja.⁵⁶

Činjenica da predstavnici evropskih država načelno izbegavaju ekstradiciju pojedinaca američkim vojnim komisijama, kazuje dosta o tobožnjem kvalitetu postupka pred vojnim komisijama.

Zakon o vojnim komisijama iz 2006. godine uvodi neznatna poboljšanja u pogledu garantija koje pruža zarobljenicima u poređenju sa vojnim komisijama koje su bile osnovane Vojnim ukazom od novembra 2001. godine a ukinute presudom Vrhovnog suda u slučaju Hamdan. Izmene se sastoje u tome što pred novoosnovanim vojnim komisijama, optuženi ne može da bude osuđen na osnovu dokaza koje ne može da vidi niti da opovrgava, kao i u tome da je u svakom pojedinom slučaju dopuštena žalba povodom odluke žalbenom sudu redovne nadležnosti. Nasuprot tome, Zakon o postupanju prema zatvorenicima je propisivao režim po kojem su optužena lica ovlašćena da ulažu pravni lek pred redovnim sudskim organima jedino ukoliko su osuđeni na kaznu zatvora koja premašuje deset godina ili na smrtnu kaznu. Međutim i pored toga Zakon o vojnim komisijama sadrži brojne sporne odredbe kao što su mogućnost pribavljanja dokaza upotrebom sile kao i validnost dokaza koji se zasniva isključivo na iskazu koji je svedok čuo od trećeg lica. Takođe se onemogućava pristup izvesnim dokazima čak iako oni imaju oslobađajuću snagu po optuženog.⁵⁷

1) Međunarodnopravna regulativa u vezi sa vojnim komisijama

Naime osnovni argument pobornika vojnih komisija je taj da se ni Prvim dopunskim protokolom a ni Trećom ženevskom konvencijom ne propisuje nikakva zabrana osnivanja vojnih komisija, koje bi sudile nezakonitim boricima. Iz toga oni dalje zaključuju kako se osnivanje i uređivanje vojnih komisija prepušta u potpunosti nacionalnom regulisanju.

Međutim, i pored toga što je međunarodno ratno pravo nezainteresovano za sam naziv tela koje će suditi zarobljenicima, kao i za druga slična formalistička pitanja, ono s druge strane, detaljno uređuje zaštitu koju različite kategorije lica

56 Sean D. Murphy, *op.cit.*

57 U predmetu Hamdan je utvrđeno da su vojne komisije nezakonite zato što neispunjavaju uslove predviđene za vojne sudove Jednobrazanim zakonikom o vojnoj pravdi, tačnije uslove iz zajedničkog člana 3. Ženevskih konvencija koje su preuzete u Jednoobraznom zakoniku o vojnoj pravdi. Naime, vojne komisije uskraćuju pristup postupku optuženom licu, kao i poseban režim za poverljive informacije i zbog toga ne ispunjavaju uslove koji su propisane za vojne sudove. Videti: *Hamdan v. Rumsfeld*, 126 S. Ct. 2749 (2006).

užívaju pred tim telima, bez obzira da li se radi o vojnim komisijama, vojnim sudovima ili recimo redovnim sudom opšte nadležnosti.

Vojne komisije koje su u SAD osnovane Vojnim ukazom iz 13. novembra 2001. godine⁵⁸, kao i potonje koje su osnovane Zakonom o vojnim komisijama iz 2006. godine ne ispunjavaju uslove propisane Ženevskim konvencijama i dopunskim protokolima, pre svega članom 102. Treće ženevske konvencije⁵⁹ kao i zajedničkim članom 3. Ženevskih konvencija⁶⁰.

5. OSPORAVANJA PRAVNOG VAKUMA

Konstalacija prethodno analizirana tri elemenata (nezakonitih neprijateljskih boraca, proglašenja rata i funkcionisanja vojnih komisija) je pružala dovoljan osnov američkom sudstvu u održavanju „crnih rupa” u pomorskoj bazi Gvantanamo sve do donošenja revolucionarne presude Vrhovnog suda u slučaju *Rasul protiv Buša*.

Naime, dva Australijanca i dvaneast Kuvajćana, koji su držani u pritvoru u vojnoj bazi Gvantanamo su podneli tužbu Prvostepenom saveznom sudu za područje glavnog grada Vašingtona osporavajući zakonitost njihovog zatvaranja kao i ukraćivanja prava na korišćenja bilo kakvih pravnih sredstava odbrane. Podnosioci su tvrdeli da nisu članovi Al Kaide niti da su na bilo koji način umešani u neprijateljsko delovanje protiv SAD. Pozivajući se na pravno shvatanje iz *Eisentragera* sud je odbacio tužbe oglašavajući se nenadležnim.⁶¹ Drugostepeni sud je zauzeo isto stanovište naglašavajući da se suština pravnog shvatanja iz *Eisentragera* ogleda u vezi između individualnih prava garantovanih Ustavom SAD i pristupa američkom pravosuđu. Drugim rečima, drugostepeni sud je zaključio da američki sudovi nisu dostupni

58 Obzirom da se Vojni ukaz Predsednika SAD smatra pre svega ideološkim dokumentom, detaljniji opis procedure vojnih komisija je uređen Naredbom ministra odbrane o vojnim komisijama broj 1. koja je doneta 21. marta 2002. godine. Naredba o vojnim komisijama broj 1. sadrži uputstva o članovima vojnih komisija, proceduri, prihvatljivosti dokaza, pravnoj zaštiti zarobljenika, mogućnosti žalbe na odluku, kao i uslovima za osudu i kažnjavanje. Videti: Department of Defense Military Commission Order No. 1 (21. Mar. 2002).

59 „Ratni zarobljenik može biti kažnjen i kaznu mu može izreći jedino onaj sud koji bi bio nadležan za suđenje članovima vojnih snaga okupatorske strane primenjujući u oba slučaja isti postupak, i pri tom poštujući odredbe ove Povelje”. Status ratnog zarobljenika je relevantan samo u slučaju postojanja međunarodnog oružanog sukoba. Videti član 102. Treće ženevske konvencije. *op.cit.*

60 Zajednički član 3(d) zabranjuje „donošenje i izvršavanje kazni ukoliko ne postoji prethodna odluka proglašena od strane redovno ustanovljenog suda koji pruža sve garancije koje civilizovani narodi smatraju nužnim.” Vrhovni sud SAD u slučaju Hamdan, izbegavaju kvalifikaciju oružanog sukoba u datom slučaju izjasnio da zajednički član 3 Ženevskih konvencija predstavlja minimalnu zaštitu koja se dodeljuje pojedincima bilo da se radi o unutrašnjem ili međunarodnom sukobu. Vrhovni sud je na taj način zauzeo stanovište koje je zastupljeno i u odluci Međunarodnog suda pravde u slučaju *Nikaragva protiv SAD*.

61 „sudovi SAD su nenadležni ...u pogledu zahteva stranaca koji se nalaze van teritorije SAD” videti: *Rasul v. Bush*, 215 F. Supp. 2d 55 (D.D.C. 2002) (No. 02-0299).

strancima, bez obzira da li se radi o neprijateljskim borcima, ukoliko su oduvek boravili van teritorije SAD, pošto ne uživaju prava garantovana Ustavom SAD.⁶²

Vrhovni sud je preinačio presudu Žalbenog suda za područje glavnog grada Vašingtona u slučaju *Rasul protiv Buša* pruživši sledeće obrazloženje.⁶³ Vrhovni sud je zauzeo stanovište da su američki sudovi nadležni da sude zatvorenima iz vojne baze Gvanatanamo po osnovu saveznog zakona koji reguliše pravo na habeas corpus i da pravno shvatanje iz *Eisentragera* nije primenjivo na ovaj slučaj. Naime, za razliku od nemačkih zatvorenika, zatvorenici iz vojne baze Gvanatanamo „nisu državljani zemalja koje su u ratu sa Sjedinjenim Američkim Državama”⁶⁴. Zapravo, zatvorenici u zatvoru Gvanatanamo poriču da su na bilo koji način umešani u neprijateljstva protiv SAD. Dalje, oni tvrde da im „nikada nije bio obezbeđen pristup nekom tribunalu, pa i da, samim tim, nisu ni imali mogućnost da budu optuženi niti osuđeni za protivpravno postupanje”, kao i „da su pritvoreni na teritoriji nad kojom Sjedinjene Američke Države vrše ekskluzivnu nadležnost i kontrolu”⁶⁵, po osnovu zaključenog ugovora o zakupu s Kubom. Vrhovni sud takođe zaključuje na osnovu mnogobrojnih presuda koje su donete u međuvremenu, da se zakon koji reguliše nadležnost saveznih sudova u pogledu utuživosti prava na habeas corpus izmenio od *Eisentragera*. U međuvremenu, odredba po kojoj su sudovi dužni da „u granicama sopstvene jurisdikcije” sude povodom zahteva za zaštitu prava na habeas corpus je počela da se tumači na način da pritvorenik ne mora da potpada pod teritorijalnu nadležnost suda ukoliko i sve dok državni staralac, tačnije osoblje u čijoj se vlasti pritvorenik nalazi, potpada pod tu nadležnost. Sud je takođe zaključio „da obzirom da sam Zakon kojim se reguliše pravo na habeas corpus ne pravi nikakvu razliku između Amerikanca i stranaca koji se nalaze u saveznom pritvoru, ne vidi se jasno zbog čega bi Kongres uslovio ostvarivanje prava na habeas corpus geografskim položajem na kojem boravi titulara prava.”

Za položaj zarobljenika u vojnoj bazi Gvanatanamo je takođe bila značajna presuda u slučaju *Hamdi protiv Rumsfelda*, iako se radilo o američkom državljaninu koji je držan u pritvoru na teritoriji SAD.⁶⁶ Presudom se ograničavaju diskreciona ovlašćenja u postupanju sa američkim državljaninom u toku „rata protiv terorizma”.

6. BORBA ZA PREVLAŠT IZMEĐU TRI GRANE DRŽAVNE VLASTI

1. Reakcija izvršne i zakonodavne vlasti na „otvaranje” sudova

Povoljni ishodi presuda u slučaju *Rasul protiv Buša*, kao i u slučaju *Hamdi protiv Rumsfelda* su ohrabрили ostale zarobljenike iz vojne baze Gvanatanamo da takođe pokrenu postupke u cilju priznavanja prava na habeas corpus. To je nužno

62 *Rasul v. Bush*, 321 F.3d 1134.

63 *Rasul v. Bush*, 542 U.S. 466 (2004).

64 *Ibid.*

65 *Ibid.*

66 *Hamdi v. Rumsfeld* 542 U.S. 507, 533 (2004).

dovelo do reakcija izvršne i sudske vlasti. Izvršna vlast je ishitreno reagovala kreiranjem Tribunala nadležnog za preispitivanja statusa boraca u vojnoj bazi Gvananamo.

Tribunal je osnovan u cilju ispunjavanja procesnih ustavnih garantija, kao i sprovođenja postupka utvrđivanja statusa ratnih zarobljenika koja je propisana članom 5. Treće ženevske konvencije. Procesna pravila su oblikovana po uzoru na odredbe 190-8 Vojnih propisa SAD-a uz izvesna odstupanja.⁶⁷ Naime, specifični standardi u pogledu dokazivanja su predviđeni kako u postojećim Vojnim propisima tako i regulativom Tribunala za ispitivanje statusa zarobljenika. Međutim, regulativom Tribunala za preispitivanje statusa zarobljenika se dodatno predviđa ustanovljavanje oborive pretpostavke u korist dokaza koji obezbeđuje vlada.⁶⁸ Naime, ovom pretpostavkom se zapravo menja funkcija ovog tela i on prestaje ispunjavati uslove „kompetentnog tribunala” u smislu člana 5. Treće ženevske konvencije koji je nadležan za utvrđivanje statusa ratnih zarobljenika. Umesto da se bavi ispitivanjem ispunjenosti uslova za sticanje statusa ratnog zarobljenika, ovaj tribunal je usmeren na utvrđivanje statusa neprijateljskih boraca. Kao što je izjavio i sudija Robertson u predmetu *Hamdan protiv Rumsfelda* „status neprijateljskog borca ne isključuje automatski postojanje statusa ratnog zarobljenika”. Zapravo ova dva statusa se nužno ne isključuju. Primećivali su se i drugi procesni nedostaci u radu tribunala poput uskraćivanja mogućnosti pritvorenicima na pristup poverljivim dokazima kao i mogućnosti angažovanja advokata.

Do 2005. godine, svi zatvorenici u Gvantanamu su bili podvrgnuti postupku pred Tribunalom za preispitivanje statusa boraca i ogromna većina njih je bila proglašena neprijateljskim borcima.

Kongres je takođe reagovao na „otvaranje” američkih sudova prema licima koja se drže u vojnoj bazi u Gvanatanamu donošenjem Zakona o postupanju prema zarobljenicima iz 2005. godine.⁶⁹ Zakonom o postupanju prema zarobljenicima se, između ostalog, nastoji uskratiti pristup američkom pravosuđu stranim licima uvođenjem izmena u zakon, koji reguliše uživanje prava na habeas corpus. Naime, Zakon o postupanju prema zarobljenicima uskraćuje nadležnost svakom sudu, kao uostalom i pojedinačnom sudiji, kako nižeg, tako i Vrhovnog suda, da sude u pogledu bilo kog zahteva pokrenutog od strane stranaca koja se nalaze u vojnoj bazi Gvantanamo. Jedini izuzetak je napravljen u pogledu ustanovljavanja nadležnosti Žalbenog suda za područje glavnog grada Vašingtona da odlučuje po žalbama na odluke Tribunala za preispitivanje statusa boraca i vojnih komisija.

Zakonom o postupanju prema zarobljenicima se izričito zabranjuje surovo, nehumano i degradirajuće postupanje prema zarobljenicima. Imajući u vidu

67 Tako su na primer, tri vojna lica su bila zadužena za utvrđivanje da li je strani zarobljenik bio odgovarajuće klasifikovan kao neprijateljski borac, dok Vojna propisi predviđaju sličan sastav tribunala nadležnih za ispitivanje statusa (najmanje tri vojna lica od kojih je jedan vojni advokat koji pripada generalnoj sudijskoj službi u originalu Judge Advocate General Corps (JAG)). Više o tome dostupno na: <http://www.defenselink.mil/news/>.

68 Videti: Memorandum for the Secretary of the Navy, Subject: Order Establishing Combatant Status Review Tribunal, July 7, 2004.

69 Videti: Detainee Treatment Act, Pub. L. No. 109-148, 119 Stat. 2680 (2005) at §1005 (e).

opštu zabranu retroaktivnosti kao i činjenicu da je Zakon stupio na snagu tek 30. decembra 2005. godine, dokazi koji su pre ovog datuma pribavljeni upotrebom sile koja ne uključuje torturu mogu se smatrati valjanim dokaznim sredstvom.⁷⁰ Naime, vojni sudija je ovlašćen da odobri upotrebu takvog dokaza „ukoliko se, imajući u vidu sve okolnosti slučaja, dokaz može smatrati pouzdanim” i „ukoliko će na taj način interes pravde biti na najbolji način zadovoljen”.

2. Odgovor Vrhovnog suda

U junu 2006. godine u slučaju *Hamdan protiv Rumsfelda*,⁷¹ Vrhovni sud je odlučio da Zakon o postupanju prema zarobljenicima ukida nadležnost saveznih sudova samo u pogledu budućih a ne i u pogledu tekućih predmeta.

Čini se, da je Vrhovni sud u ovu presudu uložio poslednju snagu pokušavajući da povрати svoju doskorašnju nadležnost uzurpiranu od strane izvršne i zakonodavne vlasti. Tumačenjem Zakona o postupanju prema zarobljenicima pokušao je da ograniči diskreciju zakonodavne vlasti. S druge strane, utvrđivanjem nezakonitosti rada vojnih komisija usprotivio se arbitrarnom postupanju organa izvršne vlasti koji su osnovali vojne komisije i utvrdili metode za njihovo delovanje.

Vrhovni sud je proglasio vojne komisije pred kojim je suđeno Hamdanu nezakonitim zbog činjenice da krše ratno pravo, uključujući i Ženevske konvencije na koje upućuje član 21. Jednoobraznog zakonika o vojnoj pravdi. Vrhovni sud u svom obrazloženju nije ulazio u pitanje direktne primenjivosti Ženevskih konvencija uprkos činjenici da prema Ustavu SAD, izvori međunarodnog prava predstavljaju zajedno sa Ustavom i saveznim zakonima „vrhovni zakon zemlje”, drugim rečima imaju najvišu pravnu snagu.

3. Zakon o vojnim komisijama

Reagujući na presudu u slučaju *Hamdan protiv Rumsfelda*, Kongres je u roku od četiri meseca usvojio Zakon o vojnim komisijama predviđajući, između ostalog, njegovu retroaktivnost. Zakonom se propisuje da će se primenjivati na „sve slučajeve koje pokrene strano lice u pritvoru, bez obzira da li je već proglašeno neprijateljskim borcem od strane vlasti Sjedinjenih Američkih Država ili je postupak utvrđivanja statusa neprijateljskog borca još uvek u toku”. Ovaj se Zakon bez izuzetka primenjuje na sve prethodno pomenute sporove, „bez obzira da li pokrenuti pre ili po usvajanju ovog zakona”, iako se i dalje zadržava mogućnost ograničene žalbene procedure pred Apelacionim saveznim sudom za područje glavnog grada Vašingtona, koja je bila predviđena i Zakonom o postupanju sa strancima.

70 Videti: Q & A: US Military Tribunals dostupno na: <http://newsvote.bbc.co.uk/mpapps/pageto-ols/print/news.bbc.co.uk/2/hi/Americas> na dan 06.06.2007.

71 Salim Ahmed Hamdan je državljanin Jemena koji je zarobljen u Avganistanu kao navodni pripadnik Al Kaide. Videti: *Hamdan v. Rumsfeld*, 126 S. Ct. 2749 (2006).

7. NAPUŠTANJE STEČENIH PREROGATIVA

I pored očiglednih manjkavosti režima koji je ustanovljen Zakonom o vojnim komisijama iz 2006. godine⁷², Vrhovni sud je u junu 2007. godine odbio da u posljednjem stepenu ocenjuje zakonitost novoosnovanih vojnih komisija.

Naime, usled burnih izmena zakona, predmeti konsolidovani pod *Boumediene* su bili u postupku pred Žalbenim saveznom sudom za područje glavnog grada Vašingtona skoro 2 godine.⁷³ Iako su se članovi veća jednoglasno složili da se Zakon o vojnim komisijama primenjuje na lica koja se nalaze u pritvoru u zatvoru Gvantanamo, kao sporno se pojavilo pitanje ustavnosti Zakona o vojnim komisijama. Očito, Zakon o vojnim komisijama se ne može smatrati formalnom suspenzijom ustavnog prava na habeas corpus, obzirom da se u samom zakonu ne spominje suspenzija, kao ni pobuna ili invazija, koje predstavljaju moguće osnove za suspenziju.⁷⁴

Sud je u slučaju *Boumediene* primenio shvatanje izraženo u presudi Vrhovnog suda SAD iz 2001. godine povodom predmeta *INS protiv St. Cyr*. Naime, u presudi *INS protiv St. Cyr* se navodi da se odredbe o derogaciji odnose pre svega na pravo na habeas corpus na način na koje je bilo tumačeno 1789. godine, tačnije u vreme donošenja Ustava. Sud, naime, nije ulazio u to da li je zaštitna klauzula evoluirala vremenom prativši istovremeni razvoj zakonskog prava na habeas corpus.

Isto tako je Apelacioni savezni sud za područje glavnog grada Vašingtona u slučaju *Boumediene* izbegao analizu pitanja eventualnog evoluiranja prava na habeas corpus u odnosu na sadržinu koju je imalo 1789. godine. Umesto toga, Eaibeni sud je analizom starih, pre svega engleskih presedana iz 1789. godine utvrdio da „1789. godine, pravo na habeas corpus ne bi bilo dostupno strancima bez boravišta ili svojine u SAD“. Imajući u vidu da se oblast Gvantanamo nalazi pod zakupom i da formalno ne potpada pod suverenitet SAD, Zakon o vojnim komisijama ne predstavlja povredu ustavnog prava na habeas corpus. Sud se dalje pozvao na *Eisentragera* i druge presedane koji ističu „da Ustav ne poverava prava strancima koji ne poseduju svojinu niti borave na teritoriji SAD“.

72 Vojnu komisiju se sastoji od pet do dvanaest vojnih oficira i za razliku od američke porote za odluku nije potrebna jednoglasnost već dvotrećinska većina. Jedino u slučaju izricanja smrtne kazne se zahteva jednoglasnost. U poređenju sa američkim redovnim sudovima postoje takođe i razlike u pogledu dokaznih pravila. Pre svega dopuštena su dokazi koji su pribavljeni na način da je svedok čuo nešto od trećeg lica kao i dokazi koji su upotrebljeni upotrebom sile ukoliko „ukoliko vojni sudija odredi da će za razumnou osobu dokaz imati potvrđnu snagu“. Ublažava se ranije postojeće pravilo o potpunosti poverljivosti dokaza koji sadrže tajne informacije. Naime, propisuje da će u slučaju dokaza koji sadrže poverljive informacije, optuženom licu biti omogućen jedino uvid u njihovu skraćenu verziju. Videti: John Coerne, Military Commission Act of 2006: Examining the Relationship Between the International Law of Armed Conflict and US Law, Vol. 10, November 2006. American Society of International Law available at www.asil.org/insight/2006/11/insight061114.html. str. 2.

73 Radi se o udruženom zahteva 63 američka nedržavljana. Videti: *Boumediene v. Bush*, Nos. 05-5062 etc. (D.C. Cir. Feb. 20.2007) dostupno na Westlaw at 2007 WL 506581.

74 „Privilegija prava na habeas corpus ne bi trebalo da bude suspendovana ukoliko drugačije ne nalaže javni interes u slučaju pobune ili invazije“. Videti: Alpheus Thomas Mason, Donald Grier Stephenson, Jr, *American, op.cit.* str. 124.

Podeljeno veće Vrhovnog suda SAD je u junu 2007. godine odbilo da odlučuje u poslednjem stepenu po žalbama u dva predmeta podneta od strane pritvorenika koji se nalaze u vojnom zatvoru u Gvantanamu i koji su zahtevali da im se prizna pravo na habeas corpus. Tačnije, Vrhovni sud je odbio da rešava u predmetima *Boumedienne v. Bush* i *al Odah v. United States*, u kojima je Savezni žalbeni sud za područje glavnog grada Vašingotna u februaru 2007. godine već proglasilo ustavnim odredbe Zakona o vojnim komisijama kojima se uskraćuje „neprijateljskim borcima” pravo na habeas corpus pred saveznim sudovima.

Naime Vrhovni sud SAD u slučajevima u kojima ima *certiorari* nadležnost nije obavezan da prihvati rešavanje slučaja ukoliko smatra da pitanje nije od ključnog značaja za SAD. Da bi došlo do prihvatanja *certiorari* nadležnosti potrebna je saglasnost bar četvorice sudija Vrhovnog suda. Nažalost, povodom slučaja *Boumedienne*, samo trojica sudija Vrhovnog suda su dali neophodnu saglasnost.

Neobično je da Vrhovni sud koji se vekovima borio za funkciju čuvara ustavnosti, odbije da rešava o pitanju zakonitosti vojnih komisija, koje je od izuzetne važnosti ne samo za američku već i za svetsku javnost.

Podjednako je začuđujuće, da u približno istom trenutku, vojni organi koji su se uporno trudili da pribave potpunu nadležnost u pogledu suđenja navodnim teroristima, odjednom iznenada odustaju od pribavljenih ovlašćenja. I pored činjenice da su bili skloni izuzetno širokim i kreativnim tumačenjima u cilju izbegavanja poštovanja međunarodnih i ustavnih garantija, vojne sudije najednom počinjū da se striktno pridržavaju slova zakona.

Naime, vojne komisije su 4. juna 2007. godine odbacile optužbe protiv dvojice optuženih.⁷⁵ Svoju odluku su obrazložili time da dvojica optuženih ne ispunjavaju pravne pretpostavke za suđenje pred vojnim komisijama. Naime, obojica su bili proglašeni odlukom Tribunala za utvrđivanje statusa boraca „neprijateljskim borcima”, dok Zakon o vojnim komisijama zahteva izričito utvrđivanje statusa „nezakonitih neprijateljskih boraca”.

Naime, po svemu sudeći, vojne komisije će morati da privremeno zamrznū svoj rad zbog činjenice da je Tribunal za preispitivanje statusa boraca proglasio 520 pritvorenika „pukim” neprijateljskim borcima, izostavljajući na taj način ključni kvalifikativ „nezakoniti” koji je neohodan za zakonito postupanje vojnih komisija.⁷⁶

Čini se da je među nosiocima izvršne vlasti najednom zavlādala klima miroljubivosti i da je retko ko spreman da sprovodi propise za čije usvajanje su se grčevito borili. Čak je i Kolin Pael (Colin Powell), nekadašnji ministar inostranih poslova koji se svojevremeno zalagao za američku militarističku politiku, izjavio da je „Gvantanamo postao glavni problem SAD ... i da bi ga trebalo zatvoriti istog časa”.

75 Jedan od njih je Salim Ahmed Hamden koji se tereti da je bio vozač Osama bin Ladena. Videti: Q&A: US Military Tribunals, *op. cit.* str. 3.

76 *Ibidem.*

Vesna Ćorić, MA

Research Associate

Institute of Comparative Law, Belgrade

ANALYSES OF SOME NEW METHODS
OF COMBATING TERRORISM APPLIED
BY THE US GOVERNMENT AFTER SEPTEMBER 11

Summary

After September 11, within the context of „War on Terror”, the US government started implementing both coercive and non coercive strategies in combating terrorism. Most of them were already applied in past, by the US government as a means of the antiterrorism policies. This paper especially focuses on the military involvement in the jurisdiction of civil courts as means of combating terrorism. For the first time, in the US history, the military commissions were founded for trying terrorists. This paper examines the procedures of the military commissions that were applied by the US authorities, as well as the extent to which they breach the standards of the international humanitarian law as well as values of the US constitutional law, such as the separation of power principle. Furthermore, it examines a mild attitude towards this that was taken by the Supreme Court throughout its recent jurisprudence. It seems that holders of the judicial power, in the context of „War on Terror”, gave up of exercising their judicial review competence. By doing so, they demonstrated certain level of reluctance towards entering the battle for protection of key principles and values of the international legal system as well as of the national constitutional system.

PRIVREDNO PRAVO

